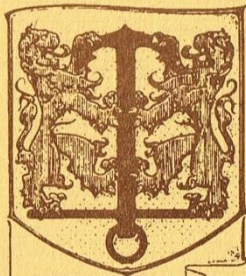
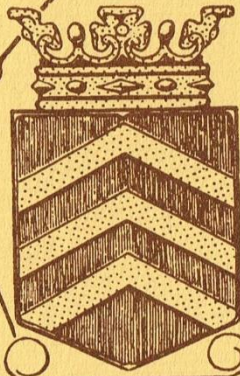

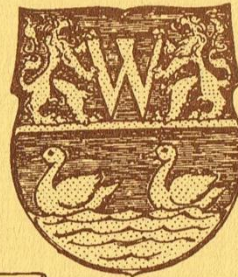
NOORD KOP STUKKEN

TEXEL

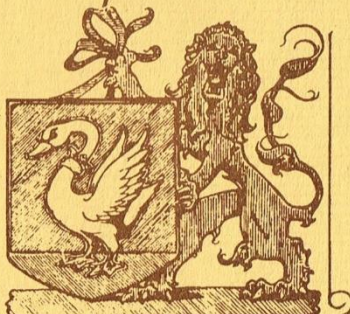
DEN HELDER

WIERINGEN

CALLANTSOOG

ZIJPE

ANNA-PAULOWNA

WIERINGERMEER

23e jaargang Nr.4
September 2009

Uitgave N.G.V. afd. Den Helder

Inhoud

Van de voorzitter	Blz.3
Afdelingsagenda	Blz.3
Redactioneel	Blz.5
Bestuursmededelingen	Blz.6
Lezing "Genealogische en historische informatie via het internet"	Blz.7
Lezing "Vererving familienaam in de vrouwelijke lijn"	Blz.7
Lezing "De oorsprong van twee families; Archief versus DNA"	Blz.7
De afdelingsbijeenkomst van 4 september 2009	Blz.8
Doopkleding en kraamfeest in Kwadijk	Blz.9
Vrije-Kolonisten	Blz.10
Vrijwilligers gezocht!	Blz.11
Van wijkcode naar straatnamen van Den Helder	Blz.12
Samen stelling nemen	Blz.18
De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770 - 1803 (3)	Blz.20
Ledenmutaties	Blz.23

Van de voorzitter

In de afgelopen tijd zijn er voor onze afdeling zowel hoogtepunten als dieptepunten geweest. Inmiddels hebben we de eerste afdelingsvergadering van dit seizoen achter de rug en kunnen we met een schone lei en frisse moed verder gaan.

Er staat ons een hele serie activiteiten te wachten, zoals in dit nummer van ons kwartaalblad te lezen valt. Persoonlijk moet ik het, door wat tijdelijke fysieke beperkingen, voorlopig even wat rustig aan doen. Dat kan voor anderen overigens een verademing zijn.

Afrondend wens ik u allen ook voor de komende tijd veel succes op uw verdere genealogische ontdekkingstocht.

Jan Biemond.

Afdelingsagenda

De afdelingsagenda in dit nummer bevat de data van de ledenvergaderingen, de lezingen, de bibliotheekavonden en de invoegavonden, zoals die voor de rest van het seizoen 2009/2010 zijn voorzien.

De afdelingsagenda kan in de loop van de tijd wijzigen.

De actuele agenda staat op onze website <http://denhelder.ngv.nl/>.

Op een **bibliotheekavond** is het mogelijk om het bibliotheekmateriaal te raadplegen en andere genealogen te ontmoeten.

Op een **invoegavond** zijn enthousiaste vrijwilligers bezig familieadvertenties te ordenen en op naam in te voegen in enveloppen.

Iedereen die een steentje wil bijdragen is van harte welkom!

Het bestuur zal als regel op de eerste maandagavond van de maand vergaderen.

Met een letter wordt de locatie van een bijeenkomst aangeduid.

D: De Draaikolk,

Dollardlaan 202, 1784 BJ, Den Helder, tel: 0223 624207.

De zaal gaat een half uur vóór de aangegeven aanvangstijd open.

M: De Maranathakerk,

Vijzelstraat 73, ingang Bakkerbreetstraat, 1781 TP Den Helder.

Lezingen en bibliotheekavonden zijn vrij toegankelijk.

Ledenvergaderingen zijn uitsluitend toegankelijk voor leden van de NGV.

De agenda voor het verdere seizoen 2009/2010 ziet er als volgt uit:

Vrijdag 25 sep	D	20:00	Lezing drs. H. de Raad; Genealogische en historische informatie via het internet.
Maandag 28 sep	M		Invoegavond
Vrijdag 2 okt	M	19:00	Bibliotheekavond
Maandag 12 okt	M	19:00	Bibliotheekavond
Maandag 19 okt	M	19:00	Invoegavond
Vrijdag 30 okt	D	20:00	Lezing ir. R.A.J. Dix; Vererving familienaam in de vrouwelijke lijn.
Vrijdag 6 nov	M	19:00	Bibliotheekavond
Maandag 9 nov	M	19:00	Invoegavond
Vrijdag 13 nov	D	20:00	Algemene ledenvergadering
Maandag 16 nov	M	19:00	Bibliotheekavond
Vrijdag 27 nov	D	20:00	Lezing n.o.t.g.
Vrijdag 8 jan	M		Bibliotheekavond
Maandag 18 jan	M		Bibliotheekavond
Vrijdag 29 jan	D		Lezing dhr. H. Langedijk De oorsprong van twee families Archief versus DNA
Vrijdag 5 feb	M		Bibliotheekavond
Maandag 15 feb	M		Bibliotheekavond
Vrijdag 26 feb	D		Lezing drs. C. de Graaf GensNostra voor en door leden
Vrijdag 5 mrt	M		Bibliotheekavond
Maandag 15 mrt	M		Bibliotheekavond
Vrijdag 26 mrt	D		Lezing dhr. A. van Diest Oude maten en gewichten
Vrijdag 2 apr	M		Bibliotheekavond
Maandag 12 apr	M		Bibliotheekavond
Vrijdag 23 apr	D		Algemene ledenvergadering
Vrijdag 7 mei	M		Bibliotheekavond

Data van invoegavonden in 2010 zijn nog niet vastgesteld.

Redactioneel

Dit is al weer het eerste nummer van dit seizoen.

Met allerlei informatie over hetgeen er de komende tijd zoal te doen is.

Ons afdelingsprogramma wordt uitgebreid beschreven, compleet met samenvattingen van de lezingen die voor de komende maanden zijn voorzien.

Daarnaast is er aandacht voor andere actuele zaken die voor onze leden interessant kunnen zijn.

De vroeger gebruikelijke wijkcodes in Den Helder worden toegelicht door Piet Zeeman.

En met een nieuw deel wordt de reeks over de Walvisvaarders voortgezet.

NoordKOPstukken is een blad voor en door de leden van de afdeling Den Helder en omstreken van de NGV. Zoals ook bij soortgelijke bladen het geval is, is het voor de redactie soms een hele toer om het blad vol te krijgen. Nou ja, vol, wat is vol? Het blad telt sinds jaar en dag 24 bladzijden. Als je die niet gevuld kunt krijgen, kun je overgaan op 20 bladzijden of 16. Dan is het blad eerder vol. Maar dan wordt het blad wel erg dun. Dat willen we vermijden en dus blijven we voorlopig op 24 bladzijden.

Om die hoeveelheid pagina's vol te krijgen is het al lang gebruikelijk om de eigen genealogische informatie en artikelen aan te vullen met genealogisch knip- en plakwerk uit andere bronnen. Dat zal ook in de toekomst wel blijven gebeuren. Soms is het leuk, soms is het ook gewoon een zwaktebod.

Er is echter nog een andere manier om hetzelfde te bereiken. Dat is door de grenzen van wat je in het blad al dan niet opneemt, iets te verruimen en ook datgene wat maar zijdelings met de genealogie of de afdeling te maken heeft, op te nemen. Een voorbeeld is het artikel "Samen stelling nemen", dat slechts gedeeltelijk gaat over Historische Informatiepunten die in bibliotheken, zoals in Den Helder in samenwerking met onze afdeling, zijn of worden ingericht. De redactie is verdeeld over de vraag of het opnemen van dergelijke artikelen een goede ontwikkeling is en beschouwt in dat opzicht de plaatsing van genoemd stuk daarom als een experiment.

Kopij met een meer genealogisch karakter, ingestuurd door de leden, verdient natuurlijk verre de voorkeur.

Bestuursmededelingen

1. Leden van de afdeling zullen voortaan op de volgende manier kennis kunnen nemen van vergaderstukken zoals agenda, notulen e.d.
Leden waarvan het e-mailadres bekend is, krijgen de stukken per e-mail. Op dit moment betreft dat ongeveer de helft van het totaal aantal leden.
Leden zonder e-mailadres kunnen de stukken op speciaal verzoek thuisbezorgd krijgen, mits zij daar, in het algemeen per keer, de secretaris om verzoeken.
In alle gevallen zullen de stukken een half uur voor aanvang van een vergadering ter inzage liggen.
2. Het bestuur van de afdeling Computergenealogie door het hoofdbestuur van de NGV uit zijn functie is ontheven. Het HB heeft het bestuur overgenomen. Alle leden van de afdeling CGE hebben daarvan bericht ontvangen. Op 26 september houdt het HB in Veenendaal een informatiebijeenkomst.
3. Er is een brief ontvangen van de secretaris van het HB betreffende mutaties in het hoofdbestuur van de NGV., met daarin de volgende passage:
[citaat
Op 20 augustus trad de heer Bas Lems om gezondheidsredenen met onmiddellijke ingang af. Hij verzocht ons om geen contact op te nemen, hij zou later zelf weer contact zoeken. We verliezen in hem een vice-voorzitter die op genealogisch gebied zijn sporen verdiend heeft en wensen hem vanaf deze plaats een voorspoedig herstel.
Op 25 augustus trad om voor hem moverende redenen de heer Bert Hinnen af. We zullen zijn bestuurservaring missen.
[einde citaat].
Op dit moment ontbreken nadere bijzonderheden.
4. Onze afdeling zal voortaan worden vermeld in de Gemeentegids.
5. Op de website van de NGV staan folders die men kan downloaden. Altijd handig, als men in de kennissenkring reclame voor de vereniging wil maken.
6. De afdeling "Kwartier van Nijmegen" zal in mei volgend jaar de genealogische dag organiseren.

**Heeft u toegang tot het internet?
Kijk dan regelmatig op onze website**

<http://denhelder.ngv.nl/>

Lezing "Genealogische en historische informatie via het internet"

Te houden op 25 september 2009 door drs. Harry de Raad, archivaris bij het Regionaal Archief Alkmaar.

Er zal uitleg worden gegeven over het zoeken van genealogische en historische informatie via het internet. Uitgangspunt daarbij zal zijn de website van het Regionaal Archief Alkmaar, waar veel bronnen over de Kop van Noord-Holland digitaal zijn ontsloten. Uiteraard komen ook tal van andere websites aan bod. Aan de hand van concrete voorbeelden zal worden getoond hoe historische en genealogische informatie kan worden gevonden, wat de beste zoekstrategie is, welke informatie momenteel te vinden is en welke sites veel informatie geven en betrouwbaar zijn. Ook wordt ingegaan op genealogische programma's.

Lezing "Vererving familienaam in de vrouwelijke lijn"

Te houden op 30 oktober 2009 door ir. R.A.J. Dix.

Eén van de dode punten, waar een genealoog in zijn onderzoek tegenaan loopt, is dat in een bepaalde plaats of gebied de gezochte familienaam wel voorkomt, maar dat om onverklaarbare redenen huwelijken of dopen niet worden gevonden. Aan de hand van een reeks voorbeelden uit verschillende regio's binnen Nederland en net over de grens zal spreker laten zien dat, vaker dan men denkt, de familienaam in vrouwelijke lijn is doorgegeven. Het meest extreme voorbeeld doet zich voor in zowel zijn eigen kwartierstaat als in die van zijn vrouw, waar een familienaam drie generaties in vrouwelijke lijn is doorgegeven. Het verschijnsel strekt zich uit over een lange periode, 16e-18e eeuw, daarna verdwijnt het. Reden genoeg om in een slotbeschouwing in te gaan op de achtergronden van dit verschijnsel en de betekenis voor de genealogiebeoefening.

Lezing "De oorsprong van twee families; Archief versus DNA"

Te houden op 29 januari 2010 door de heer Hans Langedijk

Velen zijn vertrouwd met stamboom onderzoek, waarbij je met wat geluk je voorouders terug kunt vinden die 10 generaties geleden leefden. Soms nog verder maar uiteindelijk is er geen archief meer waar je nog iets van je voorouders in terug kunt vinden. Toch is er een mogelijkheid om nog verder te zoeken in een archief dat prima wordt beheerd en bewaard. Dit

is ons eigen genetisch materiaal dat we van onze voorouders hebben geërfd. Een klein stukje van dit DNA wordt onveranderd doorgegeven van vader op zoon en van moeder op dochter en zoon en behalve enkele kleine veranderingen is dit DNA nog bijna gelijk aan de voorouder van 15 of 30 generaties geleden. De kleine veranderingen in het DNA kunnen gebruikt worden om terug in de tijd te kijken en zelfs een grote stamboom van de hele mensheid te maken. We leven in een spannende tijd omdat dit soort onderzoek zich de laatste jaren sterk heeft ontwikkeld en technisch steeds eenvoudiger en goedkoper wordt. De laatste jaren zijn er door analyse van het genetisch materiaal dat we allemaal nu bij ons dragen, feiten uit de geschiedenis van de mensheid ontdekt van lang geleden. Zo blijkt bijvoorbeeld uit ons DNA archief dat onze voorouders 70.000 jaar geleden bijna uitstierven door dramatisch natuurgeweld. Ook blijkt uit DNA onderzoek hoeveel nakomelingen van kruisvaarders en Arabieren in het huidige Libanon rondlopen.

Deze revolutie in het DNA onderzoek zal ons in de zeer nabije toekomst nog veel verrassingen brengen, maar ook voor de stamboom vorser wordt dit onderzoek veel eenvoudiger, goedkoper en interessanter.

Toen ik mijn DNA liet onderzoeken dacht ik eigenlijk dat ik slechts informatie zou krijgen over mijn zogenaamde 'diepe afstamming'. Ik bleek inderdaad een typische Noord Europeaan en mijn voorouders waren ongeveer 35.000 jaar geleden vanuit Centraal Azië hier heen getrokken. Toch bleek het oplossend vermogen van het profiel redelijk hoog want tot mijn verrassing was er niemand anders in de grote DNA - bibliotheek die precies hetzelfde profiel had als ik. Nadat ik een half jaar later de database nogmaals controleerde bleek er wel iemand met hetzelfde DNA in de database te zitten. Iemand overigens met een andere achternaam maar waar ik zeer waarschijnlijk 7 tot 10 generaties geleden een gemeenschappelijke voorouder mee had. Toen begon de zoektocht in de archieven om het verleden te reconstrueren. Een wonderlijke tocht die een leuke illustratie geeft van de extra dimensie die DNA onderzoek kan bijdragen aan de genealogie.

De afdelingsbijeenkomst van 4 september 2009

Door Hans ten Cate.

Met 15 leden, waaronder 3 bestuursleden, hielden we op vrijdagavond 4 september een algemene ledenvergadering, mede naar aanleiding van het plotseling aftreden van de secretaris. Ter vergadering heeft de voorzitter verantwoording afgelegd over zijn handelen. Allen betreuren de stap die de secretaris heeft gezet. Na een uitvoerige discussie besluit de vergadering de kwestie als afgehandeld te beschouwen.

Verder werd aandacht besteed aan de locaties van onze bijeenkomsten. Er was bovendien een hele serie bestuursmededelingen, die hier niet zullen worden weergegeven, omdat de meest belangrijke daarvan, voor zover nu nog relevant, elders in dit blad aan de orde komen. Een concept van de formele notulen van de vergadering is inmiddels beschikbaar en volgens de afgesproken systematiek over de leden verspreid c.q. op verzoek voor hen beschikbaar.

Doopkleding en kraamfeest in Kwadijk

Tijdelijke Tentoonstelling 2009.

Rosalien Fiedeldij Dop is bekend om haar lezing *"Volksgebruiken en tradities rondom zwangerschap, geboorte en doop vanaf 1400"*. Inmiddels heeft zij een unieke verzameling doopjurkjes. Voor een bijzondere tentoonstelling openen Joke en Peter (haar ouders) de deuren van hun walvisvaardersboerderij op Kwadijk nr. 25 te Kwadijk, Noord-Holland. Te zien zijn meer dan 60 doop- en toonjurkjes. Het oudste is gemaakt in 1810. In de boerderij wordt een kraamfeest anno 1900 gehouden. Als gast krijgt u de kans om te zien en te proeven hoe men dat meer dan 100 jaar geleden beleefde. Verder ligt er in de bedstede een 'kleine' te slapen, houdt de baker een oogje in het zeil en is er nog veel meer te zien zoals foto's en 'kinderspul' van 'toen'. Wilt u met een gids rondkijken dan hoort u de verhalen, tradities en volksgebruiken die schuilen achter de spullen.

De tentoonstelling opent in het weekend van Open monumentendag met het thema *Op de kaart*. Op de kaart betekent aandacht voor monumenten, gebouwen en woonhuizen die op de een of andere manier ooit belangrijk zijn geweest voor het dorp. Deze walvisvaardersboerderij is geen monument, maar vertelt veel over onze geschiedenis. Hij is

herbouwd in 1716 rond het vierkant uit ca.1560. Veel boeren monsterden 's winters aan op Hanzeschepen en walvisvaarders. Een rondleiding die meer vertelt over de boerderij is ook mogelijk. De boerderij wordt bewoond maar Peter en Joke proberen de originele sfeer zo goed mogelijk terug te brengen. Dat is goed te zien aan de kleuren van het interieur en de originele details. Een maquette laat de boerderij zien anno 1900, met koeien in de stal en wekpotten in het keldertje.

De Week van de Geschiedenis vindt dit jaar plaats van 17 t/m 24 oktober. Het thema is Oorlog & Vrede. Tijden van oorlog en tijden van vrede hebben bijgedragen aan het ontstaan en verdwijnen van tradities en volksgebruiken. Welke tradities ontstonden er bijvoorbeeld in de Gouden Eeuw? Wat voor invloed heeft Koningin Victoria van Engeland gehad op verhalen waar de kindjes vandaan kwamen? De Tweede Wereldoorlog heeft veel invloed gehad op het verdwijnen van traditioneel gedronken drankjes. Kom gerust langs en beleef een stukje Hollandse geschiedenis.

Open t/m 24 oktober 2009 alleen op afspraak.

Informatie en afspraken:

Rosalien tel.nr. 06 15 88 31 86

of stuur een mail naar rosarium@quicknet.nl

Vrije-Kolonisten

Op zondag 1 november 2009 wordt in Frederiksoord een Vrijekolonistendag gehouden. Bedoeld voor iedereen die is geïnteresseerd in de landbouwkoloniën voor armen die de Maatschappij van Weldadigheid rond 1820 oprichtte in Frederiksoord, Willemsoord en Wilhelminaord.

Het evenement vindt plaats in vier dicht bij elkaar gelegen lokaties: museum De Koloniehof, het gebouw Inforum, hotel Frederiksoord en Huis Westerbeeksloot. Er zijn lezingen, talkshows en documentaires over de koloniën, en het Drents Archief is aanwezig met archiefmateriaal voor mensen die onderzoek willen doen. Huis Westerbeeksloot, zetel van de Maatschappij van Weldadigheid en voormalig woning van stichter Johannes van den Bosch, is opengesteld voor bezichtiging evenals enkele leegstaande koloniewoningen. Men kan in koloniaal uniform op de foto en deelnemen aan een rondrit of -wandeling over het kolonieterrein. Gedurende de dag is het koloniale geld het gangbare betaalmiddel en er wordt naar gestreefd daarvoor ook Rumfordse soep en aardappelbrood aan te bieden. Zittingen van de 'Raad van Politie en Tucht in de Vrije Koloniën' worden door een toneelgroep nagespeeld. Nazaten van kolonisten kunnen deze dag voor het eerst informatie krijgen over de

exacte lokatie waar de hoeve van hun voorvader stond (of misschien nog steeds staat).

De Vrije-kolonistendag duurt van 11:00 tot 17:00 uur en wordt georganiseerd door de Maatschappij van Weldadigheid, het Drents Archief, Wil Schackmann (auteur van De Proefkolonie) en de gemeente Westerveld in het kader van het project 'Duusternis en Laokeblad'. De toegang is gratis.

Locatie: museum De Koloniehof, het gebouw Inforum, hotel Frederiksoord en Huis Westerbeeksloot te Frederiksoord.

Nadere informatie is te vinden op <http://www.kolonistendag.nl>.

Vrijwilligers gezocht !

Het Regionaal Archief Alkmaar en de afdeling Den Helder en omstreken van de Nederlandse Genealogische Vereniging werken nauw samen bij het verder digitaliseren van Helders genealogische bronnen.

Vrijwilligers voor dit project, die de bestaande ploeg willen komen versterken, zijn altijd van harte welkom.

Verdere informatie is te vinden in NoordKOPstukken Jr 23 Nr 3 van Juni 2009 en op onze website <http://denhelder.ngv.nl/>.

Daar vindt u ook een aanmeldingsformulier.

Een lidmaatschap van de NGV is voor dit genealogisch vrijwilligerswerk niet vereist.

Het Regionaal Archief Alkmaar is een samenwerkingsverband van 16 gemeenten in Noord-Kennemerland, westelijk West-Friesland en de Kop van Noord-Holland, en bewaart archiefstukken, boeken, kaarten, foto's, films enz.

U kunt alle stukken in het Archief kosteloos raadplegen.

Een klein deel van de archieven en collecties is gedigitaliseerd en via de website www.archiefalkmaar.nl te doorzoeken.

Veel is (nog) niet digitaal beschikbaar: dat materiaal kunt u raadplegen in de studiezaal van het Regionaal Archief aan de Hertog Aalbrechtweg 5 te Alkmaar.

Deskundige studiezaalmedewerkers helpen u bij uw onderzoek.

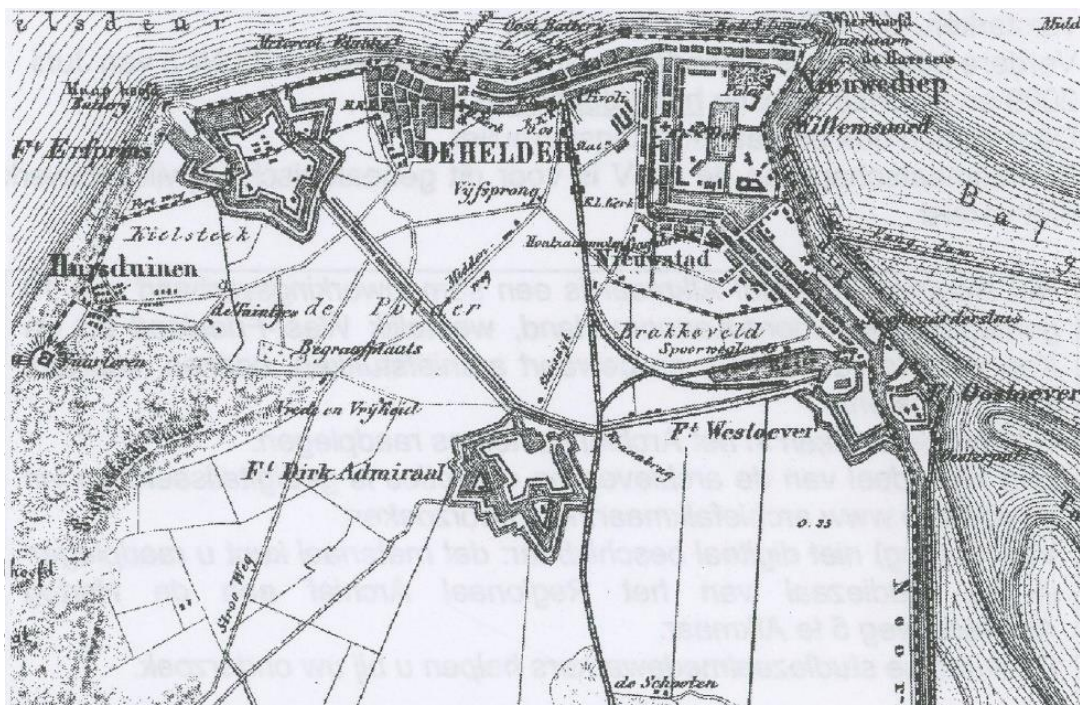
Het Regionaal Archief Alkmaar ligt op loopafstand van NS-station Alkmaar-Noord. Achteruitgang nemen (Hoornse Vaart). In het gebouw aan uw rechterhand vindt u het Regionaal Archief.

Van wijkcode naar straatnamen van Den Helder

Door Piet Zeeman.

Voor dat het gebruik van straatnamen algemeen was werden de panden (woonhuizen en dergelijke) aangeduid met een hoofdletter en als het mogelijk was ook een nummer. De letter gaf aan om welke wijk het ging en het nummer betrof dan het specifieke gebouw of woning. Meerdere woningen (met bijbehorende nummering) in één gebouw kwam ook voor.

Frank van Loo schrijft in zijn boek *Kustdorpje wordt havenstad. Helder 1800-1900*: "Tot 1887 hadden vele Helderse straten geen naam. Her en der waren landerijen tot bouwgrond verkaveld en met huizen bebouwd, maar er was geen –stratenplan-. De straten, die die naam niet verdienden want ze waren niet bestraat, bleven toebehoren aan de eigenaren van de grond. Pas vanaf 1890 kwamen wegverharding en riolering echt goed op gang."

De gemeente Den Helder in 1867

Er is, voor zover ik heb kunnen nagaan, geen kaart van Den Helder waarop de wijkindeling in lettercodes en ook "huisnummers" zijn aangegeven. In bijvoorbeeld geboorte- en overlijdensakten werd het geboorte- of overlijdenshuis op deze wijze aangeduid. Waar dat huis stond is dan niet duidelijk.

Soms is een pand lang in het bezit van een familie. Als tijdens dat bezit de oude aanduiding overgaat in de modernere straatnaamaanduiding dan is die vraag beantwoord. Het was in die tijd echter heel gewoon om veel te verhuizen. Veel kinderen van een echtpaar werden steeds op andere locaties in de stad geboren. Het kwam ook voor dat alleen de wijkletter aangegeven werd. Dan is het voor een onderzoeker nog moeilijker om zich voor te stellen waar dat was.

Buiten de bovengenoemde aanduidingen werd ook wel eens de locatie bij naam genoemd. Zo werd Cornelis van der Poll, als zoon van Gerrit van der Poll (timmerman van beroep) en Elizabeth Spigt geboren in Den Helder in 1823. In zijn geboorteakte werd vermeld dat het echtpaar woonde aan het Nieuwewerk. Deze 's-lands kielplaats lag op de plek waar zich nu fort Oostoever bevindt. Veel werklieden woonden daar met hun gezinnen in oude wachtschepen. De huidige familie van Cornelis kan zich in dit geval dus voorstellen waar die geboren is. Cornelis overlijdt dan in 1882 *in het huis staande in wijk N tweehonderd drie*. Tja, waar is dat dan?

Met alleen een wijkletter en nummer als adresaanduiding is er dan ook behoefte aan een overzicht waarmee de locatie bepaald kan worden. Dat overzicht is er niet maar er is toch wel wat informatie over die wijkcode te vinden.

In het boek *François HaverSchmidt en Den Helder* van Peter Hovestad en Jan T. Bremer staat een afbeelding van een brief van het Helderse gemeentebestuur met als aanhef: *Opgave van het aantal huizen en gebouwen van de gemeente Helder met derzelvden nummers overeenkomstig de plaatselijke indeling in wijken* en gedateerd 29 juli 1859. Het onderschrift bij de afbeelding is:

Briefwisseling tussen gemeente en provincie uit de jaren 1857-'59 "brak" de wijkcode van Den Helder.

In deze lijst wordt een wijkletter gekoppeld aan een *hoofdbenaming der wijk*, het aantal huizen en gebouwen, de *aanwijzing der nummers* en bij één wijk een aanmerking. Als we kijken bij de wijk N waar Cornelis van der Poll is overleden vinden we achter N de Binnenhaven en Achterbinnenhaven, 126 gebouwen en genummerd van 1 tot 200. Dat is dan 1859 en Cornelis is overleden in 1882 op nummer 203. Er zijn dus inmiddels meer huizen gebouwd. Er werden in die periode ook meer "straten" aan de wijken toegevoegd.

Een andere mogelijkheid om meer gegevens te verkrijgen is met behulp van een adressenboek. In het adressenboek van Den Helder 1887-1888 worden de inwoners op naam vermeld en het adres met zowel de straatnaam als ook nog de wijkcode (in latere adresboeken wordt die wijkcode weggelaten). Hieruit blijkt dat, om even bij die wijk te blijven) wijk N in 1887 bestaat uit de Achterbinnenhaven, Binnenhaven, Broodsteeg, Onrust en Spijkerbuurt. In die omgeving is Cornelis van der Poll overleden.

*Uitgave van het aantal huizen en geloven
in de gemeente Helder met deszelfs afzonderlijke
overzichtslijst der verschillende wijkcode en
wijkcode.*

Wijk	Wijknaam	Aantal huizen in Gemeente	Aantal geloven in Gemeente	Aanmerkingen
A	Willemsstraat	35	1.1.34	
B	Willemsstraat	33	1.36.183	
C	Koopstraat	79	1.84.1183	
D	Willemsstraat	88	1.119.273	
E	Willemsstraat	45	1.27.348	
F	Willemsstraat	20	1.34.368	
G	Willemsstraat	16	1.34.318	
H	Willemsstraat	53	1.34.425	
I	Willemsstraat	189	1.414	
J	Willemsstraat	130	1.219	
K	Willemsstraat	178	1.367	
L	Willemsstraat	186	1.1.177	
M	Willemsstraat	126	1.1.110	
N	Willemsstraat	55	1.1.88	
O	Willemsstraat	45	1.1.88	
P	Willemsstraat	45	1.1.88	
Q	Willemsstraat	45	1.1.88	
R	Willemsstraat	45	1.1.88	
S	Willemsstraat	45	1.1.88	
T	Willemsstraat	45	1.1.88	
U	Willemsstraat	45	1.1.88	
V	Willemsstraat	45	1.1.88	
W	Willemsstraat	45	1.1.88	
X	Willemsstraat	45	1.1.88	
Y	Willemsstraat	45	1.1.88	
Z	Willemsstraat	45	1.1.88	

Enkele malen komt het in het adressenboek voor dat een straat in twee wijken wordt genoemd. In het ene adres is bijvoorbeeld de Pijlsteeg in wijk F en in een ander adres is de Pijlsteeg in wijk G. Mogelijk loopt de straat dan over de grens van de ene wijk naar de andere wijk.

In het volgende overzicht worden de wijken met hoofdbenaming en verdere gegevens uit de gemeentebrief van 1859 aangevuld met de gegevens uit het adressenboek van 1887-1888.

Wijk A, Artilleriestraat, 35 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 34 (1859).

Het adressenboek geeft niet meer straten aan.

Wijk B, Wacht- en Kerkstraat, 53 huizen en gebouwen, nummer 36 tot 83 (1859).

Oudekerkstraat, Prinsenstraat, Vlootstraat en Wachtstraat (1887).

Wijk C, Langestraat, 79 huizen en gebouwen, nummer 84 tot 183. (1859).

Heeresteeg, Kloksteeg, Langesteeg, Langestraat, Paardenstraat en Vlootstraat (1887).

Wijk D, Middenstraat, 88 huizen en gebouwen, nummer 184 tot 273 (1859).

Blomsteeg, Draaisteeg, Kromme Elleboogsteeg, Krommesteeg, Middenstraat, Paardenstraat, Schapensteeg, Schoolstraat en Tuinstraat (1887).

Wijk E, Smid- en Breestraat, 65 huizen en gebouwen, nummer 275 tot 348 (1859).

Bootsmanssteeg, Breestraat, Jodensteeg, Krommesteeg, Mariniers Kazerne, Schoolstraat en Smidstraat (1887).

Wijk F, Zwaanstraat, 20 huizen en gebouwen, nummer 349 tot 368 (1859).

Pijlsteeg, Hartesteeg, Walvischstraat en Zwaanstraat (1887).

Wijk G, Laan, 16 huizen en gebouwen, nummer 369 tot 383 (1859).

Laan, Pijlsteeg en Timmersteeg (1887).

Wijk H, Dijkstraat, 53 huizen en gebouwen, nummer 384 tot 435 (1859).

Dijkstraat, Observatorium en Westplein (1887).

Wijk I, Kanaalweg, Kerk- en Loodsgracht, 189 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 404. (1859).

Dijkweg, Kanaalweg, Kerkgracht, Kolensteeg, Koningstraat, Langesteeg, Loodsgracht, Molenplein, 2^e Molenstraat, Ooststeeg, Steigersteeg en Verlengde Hoogstraat (1887).

Wijk K, Hoofdgracht en Achterstraat, 130 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 209 (1859).

Achterstraat, Ankerpark, Bootsmansteeg, Buitenhaven, Diaconiestraat, Hoofdgracht, Louisesteeg en Paleissteeg (1887).

Wijk L, Weststraat en Westgracht, 178 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 357 (1859).

Achtergracht Westzijde, Biersteeg, Doksteeg, Kruisweg, Molengracht, Molenplein, 1^e en 2^e Molenstraat, Waagsteeg, Westgracht en Weststraat (1887).

Wijk M, Zuidstraat en Achtergracht, 136 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 177 (1859).

Achtergracht Zuidzijde, Nieuwebrugsteeg, Trechtersteeg en Zuidstraat (1887).

Wijk N, Binnenhaven en Achterbinnenhaven, 126 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 200 (1859).

Achterbinnenhaven, Binnenhaven, Broodsteeg, Onrust en Spijkerbuurt (1887).

Wijk O, Nieuwstad, 55 huizen en gebouwen, nummer 1 tot 88, tevens 3 gebouwen bevattende 51 woningen nog ongenummerd. Aanmerking: *Door de gedurige aanbouw in de Nieuwstad en de gehele nieuwe behuizing(?) in den Polder kan nog geen ordelijke nummering plaats hebben* (1859).

Achtersgasfabriek, Bassinggracht, L. van Berkstraat, Brouwerstraat, Gasstraat, Hartenstraat, Janzenstraat, Jonkerstraat, 2^e Jonkerstraat, Molendijk, Nieuwstraat, Oranjestraat, Pieter Quantstraat, Sluisdijkstraat, Spoorgracht, Steengracht, Vijzelstraat, Vischdroogerij, Vischmarkt, Vischstraat en Wagenstraat (1887).

Hierna wordt er in de bewuste brief in de kolom "Wijk", na de letter O, geen nieuwe letters meer aangegeven. Er volgt in de brief nog wel: Huisduinen, 45 huizen en gebouwen, ongeregeld genummerd.

Koegras, 62 huizen en gebouwen, ongenummerd.
Brakkeveld, 4 huizen en gebouwen, ongenummerd.
Erfprins, Rijksgebouwen, ongenummerd.
Polder, 114 huizen en gebouwen, ongenummerd.

In het adressenboek van 1887-1888 (bijna 30 jaar later) gaan de wijkletters nog wel verder:

Wijk OO,

2^e Gasstraat, Jan in 't Veltstraat, Kerkbuurt, Kerkstraat, Kerkweg en Leliestraat. (De Leliestraat veranderde in Stakman Bossestraat bij de aanleg van Tuindorp).

Wijk P,.

Achterspoorstraat, Doolhof, Gravenstraat, Hoogstraat, Keizerstraat, Koningdwarsstraat, 2^e Koningdwarsstraat, Kuiperstraat, 1^e Molenstraat, Oostslootstraat, Prinsenstraat, Smidstraat, Spoorstraat, Spuistraat, Vlamingstraat, Verlengde Spoorstraat, 1^e en 2^e Vroonstraat.

Wijk Q,

Breewaterstraat, 1^e Breewaterstraat, Californiestraat, Diaconiestraat, Palmstraat, Spoorstraat en Weezenstraat.

Wijk R,

Helderschepolder.

Wijk S,

Huisduinen, Fort Erfprins.

Wijk T,

Koegras.

Met dit overzicht is wel duidelijk geworden wat de wijkcode inhoudt. Een specifiek adres kan aan de hand van dit overzicht echter alleen bij benadering bepaald worden.

Met dank aan Aart Kramer en Rob Mos.

Samen stelling nemen

Door Jan Biemond

Het is een vreemde gewaarwording als je, zoals ik, in een bibliotheek een opening mag bijwonen van een "Historisch Informatiepunt" en je zit dan in die tempel van het geschreven woord tegen een joekel van een spelfout aan te kijken.

Want "Informatie Punt" is een onjuiste schrijfwijze van "Informatiepunt". De twee woorden behoren aan elkaar te worden geschreven en dat heet dan in het Nederlands een samenstelling van woorden. Wie de regels daarvoor nog eens wil nalezen, kan terecht op de webpagina <http://www.onzetaal.nl/advies/samenstelling.php>, die een onderdeel is van de website <http://www.onzetaal.nl> van het Genootschap Onze Taal.

Alhoewel zo'n spelfout voor een bibliotheek een beschamende vertoning is, heb ik er die middag maar niets van gezegd. Het in een bibliotheek inrichten van zo'n informatiepunt is een mooi initiatief en voor de velen die er bij betrokken zijn is de opening een feest ter afronding van hun werk. Maar het jeukte wel.

De betreffende bibliotheek is een van de bibliotheken in de regio die gezamenlijk opereren onder de naam "Kopgroep Bibliotheken". Die organisatie heb ik een dag na de opening een e-mail gestuurd, waarin ik op de fout heb gewezen. Een antwoord heb ik nooit gekregen.

Veertien dagen later was er, in een andere bibliotheek in de regio, een soortgelijk festijn.

Met dezelfde tekst aan de muur. Ditmaal heb ik er, achteraf tijdens het hapje en het drankje, maar eens met deze en gene over gesproken. Overigens zonder veel succes.

Een van de bibliotheekmedewerkers zei dat er over was nagedacht. Nu weet ik niet wat er in die kringen onder zo'n proces wordt verstaan, maar het resultaat ervan is kennelijk weinig hoopgevend.

De burgemeester, die de officiële opening had verricht, keek wat vreemd op toen ik hem op fout attendeerde en sprak daarna de woorden waar men in het politieke polderlandschap gewoonlijk mee weg komt: "Het mag allebei". En toen ik dat bestreed, vroeg hij "Heeft u Nederlands gestudeerd"? Mijn antwoord "Nee, meneer de burgemeester, ik kom uit de tijd waarin je dat nog gewoon op school leerde" maakte aan de discussie snel een eind.

De kranten staan tegenwoordig vol met artikelen over onvoldoende taalbeheersing en de miljoenen die voor de bestrijding daarvan door het kabinet worden uitgetrokken.

Tegelijkertijd mogen zwaar gesubsidieerde instellingen hun onkunde etaleren.

Onze regionale bibliotheken staan daarin overigens niet alleen. De Historische Informatiepunten zijn, fout geschreven, een landelijk verschijnsel. Evenals het "Makkelijk Lezen Plein", als onderdeel van veel bibliotheken. Makkelijk zal het wel zijn. Goed is blijkbaar te moeilijk.

En wat te denken van "Kopgroep Bibliotheken"? Of van "Brabants Historisch Informatie Centrum"?

Hier kan men zich overigens nog verschuilen achter het feit dat het namen zijn. Dan mag alles.

Zoiets als "vietswiel". Dat is fout geschreven, tenzij het gaat om Jacobus Vietswiel en de naam zo in de geboorteakte staat.

Het aantal voorbeelden van het zondigen tegen de samenstellingsregels blijkt legio.

Er is zelfs een speciale website <http://www.spatiegebruik.nl/> met de aansprekende naam "SOS, Signalering Onjuist Spatiegebruik".

Met hilarische voorbeelden, zoals een fietsenwinkel in Haarlem die adverteert met "Buiten Band kopen..., Binnen Band gratis".

De Gemeente Den Helder kan er ook wat van!. Op de gemeentelijke pagina HEW.510.9 van het Helders Weekblad van 27 augustus 2009 staat een stukje onder de kop "Extra taalonderwijs helpt!", met als eerste

zinsdeel: "Het taalonderwijs in de zogeheten schakelklassen is een succes: de taalprestaties van de leerlingen gaan omhoog..."

Maar als je dan verderop leest: "Daarnaast kennen we nog de 'Centrale Opvang Klas' voor kinderen tussen de 6 en 12 jaar...", dan krijg je toch de indruk dat er heden ten dage aan het taalonderwijs in deze gemeente nog heel wat te verbeteren valt. En je vraagt je af wat je moet verstaan onder het "omhoog gaan van taalprestaties" in een onderwijssituatie waarin elementaire spellingregels kennelijk niet meer gehanteerd worden.

Laten we samen stelling nemen tegen het in onbruik geraken van de samenstelling nemen!

N.B. Juist zou zijn:
Makkelijklezenplein;
Buitenband kopen , binnenband gratis;
Centraleopvangklas.

De walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland van 1770 – 1803 (3)

Door P.Dekker

Uit: 40^e Bundel "Oud West-Friesland", 1973.

Walviskaken als poort, bij het "Friesen Museum" te Wyk op Föhr.

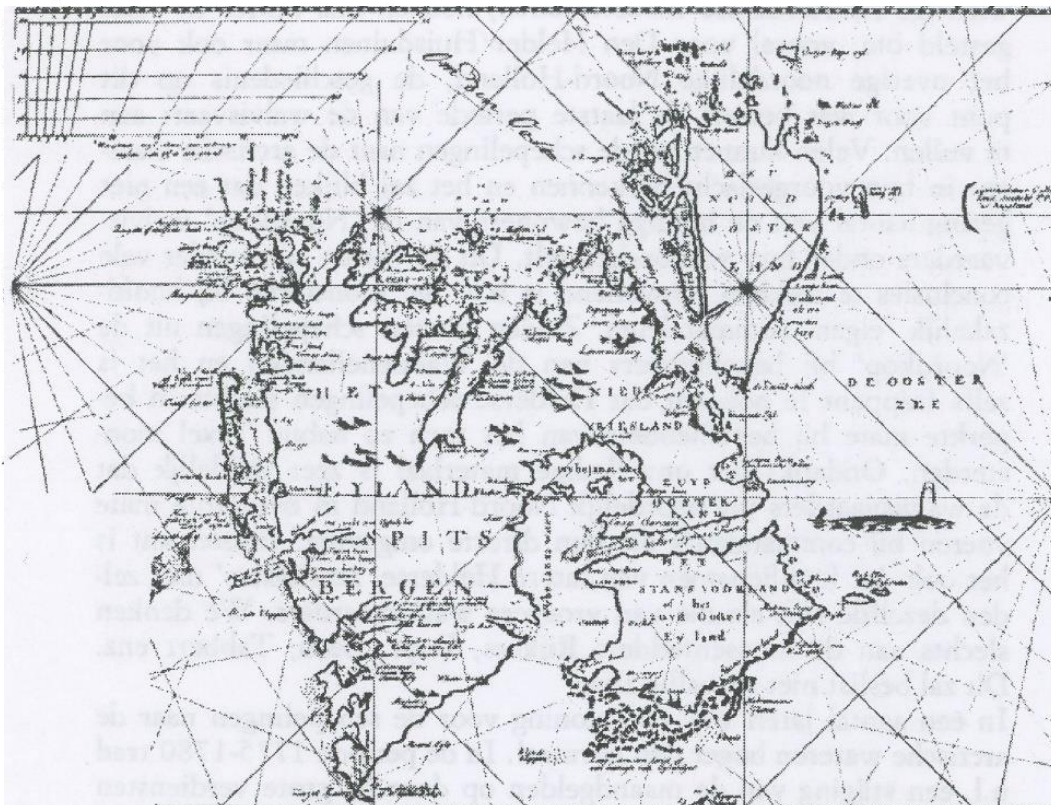
Deze vormen een prachtige herinnering aan de walvisvaart die voor dit Noord-Friese eiland in de 18^e eeuw zo belangrijk was.

(Foto Walter Lüden, Wyk auf Föhr)

Het tweede deel van dit artikel verscheen in het vorige nummer van NoordKOPstukken. Voor de leesbaarheid worden de laatste regels daarvan opnieuw weergegeven.

Als men uit de kustdorpen naar meer landinwaarts gelegen plaatsen verhuisde bleef men de walvisvaart veelal trouw en maakte in de nieuwe woonplaats waarschijnlijk inderdaad ook wel anderen 'warm' voor de vaart naar de arctische wateren. Hier zullen ongetwijfeld wel 'boeren' onder zijn geweest maar zij speelden een absoluut ondergeschikte rol. De genoemde zeedorpen bleven veruit de belangrijkste domicilies van de schepelingen!

De schepelingenlijsten zijn ook daarom zo belangrijk omdat we nu in staat zijn, ondanks de grote mate van onvolledigheid, toch een aanzienlijk aantal geslachten van walvisvaarders te achterhalen. Dit

'Nieuwe afteekening van het eyland Spits-Bergen, opgegeven door de commandeurs Giles en Outger Rep, en in 't licht gebragt en uytgegeven door Gerard van Keulen ... enz.' Amsterdam, Joannes van Keulen, 1714.

Genoemde commandeurs verzamelden hun materiaal voor deze kaart in meerdere seizoenen. Reeds in 1707 ontdekte commandeur Giles het naar hem genoemde 'Commandeur Gilles land', (thans Kvitøya, op 80 gr. N.B. en 13 gr. 30 min. O.L. ten oosten van Nordaustlandet, resp. het Noordoosterland, gelegen). Ten noorden van het Noordoosterland ontdekte Outger Rep de naar hem genoemde 'Outger Reys eylanden', (thans Karl XII Øyane, op 80 gr. 40 min. N.B. en 25 gr. O.L.). De Oostzaner commandeur wordt thans nog geëerd in de 'Repøyanen', eveneens ten noorden van het Noordoosterland, op 80 gr. 20 min. N.B. en 24 gr. O.L. gelegen eilanden. De Helderse- en de Oostzaner commandeurs Giles en Rep hebben de gehele Spitsbergen-archipel rondgevaren om gegevens voor de nieuwe kaart te verzamelen. Een geweldige en zeer riskante arbeid die hen in het bijzonder gevaarlijke gebied ten oosten en noorden van Spitsbergen bracht dat door alle walvisvaarders gevreesd werd met het oog op een noodlottige invriezing van de schepen! (Daar de geografische lengte nog niet vanaf de nul-merideaan van Greenwich werd bepaald maar vanaf de nul-merideaan over de z.g. Piek van Canarie, de Picoberg op het eiland Teneriffe van de Canarische eilanden, is de aanduiding van de lengte op deze kaart van Giles en Rep een andere dan de huidige waarmee bovenstaande eilanden zijn opgegeven!)

was tot nu tot eigenlijk alleen maar met de commandeurs, zoals eerder gezegd, mogelijk. De nu beschikbaar gekomen uiterst gewichtige Amsterdamse monsterrollen, hebben ons echter in staat gesteld om, vooral voor Den Helder/Huisduinen maar ook voor het overige noordelijke Noord-Holland, de geschiedenis op dit punt voor wat betreft de laatste periode van de walvisvaart aan te vullen. Velen kunnen nu de schepelingen naar de arctische wateren in hun voorgeslacht herkennen en het zal blijken dat een niet gering aantal van de huidige bewoners van de 'Noordkop' walvisvaarders onder hun voorouders telt. Uit de lijsten zijn verder vele conclusies te trekken. Opvallend is b.v. het monstereigen bij hoofdzakelijk 'eigen' commandeurs. Zelden voeren schepelingen uit de 'Noordkop' bij bevelhebbers van de Waddeneilanden en het is zelfs frappant te noemen dat Helderse schepelingen slechts in beperkte mate bij bevelhebbers van het toch zo nabije Texel monsterten. Ondanks het onvolledige materiaal is zeer duidelijk dat de walvisvaarders uit noordelijk Noord-Holland in overgrote mate voeren bij commandeurs uit hun directe omgeving. Interessant is het ook dat familienamen van latere Helderse 'zeeridders' niet zelden dezelfde zijn als die van vroegere walvisvaarders. We denken slechts aan de mensenredders Rijkers, Duyt, Been, Tabbert enz. Dit zal beslist niet toevallig zijn.

In een aantal jaren was de beloning voor de schepelingen naar de arctische wateren hoger dan normaal. In de periode 1775-1780 trad n.l. een stijging van de maandgelden op door de grote verdiensten bij de koopvaart in deze jaren vóór de Vierde Engelse Oorlog. Onze Republiek was neutraal en profiteerde van de vijandelijkheden tussen o.a. Engeland en de kolonisten in Noord-Amerika. De bevaren matrozen konden hogere gages bedingen en zo steeg het maandgeld van gemiddeld f.19 in 1775 tot f.24 in 1780. In 1783 was de gage zelfs tot f.26 opgelopen! Na deze oorlog daalden de maandbeloningen weer tot f.20. Het zéér hoge maandgeld in 1783 zal wel te maken hebben gehad met het feit dat de pas in december 1780 in oorlog geraakte Republiek nog geen officiële vrede met Engeland had gesloten. De gage zal wel een soort gevarengeld mede hebben ingehouden. In de jaren 1781 en 1782 gold een uitzeilverbod voor onze walvisvaarders wegens de oorlogsomstandigheden.

In de jaren 1796-1798 toen onze schepen, na de Franse inval, onder neutrale, veelal Pruisische, vlag gingen varen, stegen wederom de verdiensten. Ook in die jaren liep het maandgeld tot f.24 voor een vol-matroos op, om in 1802, bij de vrede van Amiens, weer tot f.20 te dalen.

Wordt vervolgd...

